

28% van imkers actief met bestuiving

'Als je alle kosten aftrekt, hou je er niet zoveel aan over'

F.P. Bohlmeijer

Uit het rapport van de inventarisatie-enquête over de bijenhoudery in Nederland anno 1994, uitgevoerd in opdracht van het IKC, Afdeling Glasgroente en Bloemisterij, sectie Bestuiving, blijkt dat 28,3% van de imkers zich met 'bestuiving' bezighoudt. Alleen al daarom mag een gesprek met vertegenwoordigers uit deze groep niet in een themanummer over bestuiving ontbreken.

272

'Bijen' ging op bezoek bij Toon Wildhagen en Cees van Galder en sprak met beide imkers over de teelten, de bestuivingsvergoeding, de financiële kant van de zaak en vele andere onderwerpen.

Aardbeien en paprika's

Cees van Galder (56) heeft vanaf zijn vijftienvijftigste bijen gehouden. Hij heeft een fraaie bijenstal bij het Liesbos bij Breda, de uitvalsbasis voor zijn vijftig bestuivingsvolken. Daarnaast heeft hij een aantal 'gewone' volken waarmee hij in 1994 de Imkerkampioen van de Bond van Bijenhoudersbond NCB werd. Toon Wildhagen (75) begon in 1938 met bijenhouden. Tot voor een paar jaar geleden had hij zo'n zestig volken voor de bestuiving, hij doet het nu wat rustiger aan met twintig volken. Maar zijn betrokkenheid bij de bestuiving van diverse tuinbouwgewassen is er niet minder om. Met raad en daad staat hij Cees van Galder bij.

Beide zijn actief in een gebied waar aardbeien en paprika's worden geteeld en waar een grote vraag is naar volken voor de bestuiving van deze gewassen.

Een stukje geschiedenis

Begin jaren zestig is er in de streek rond Prinsenbeek een grote ruilverkaveling geweest. De teelt van aardbeien onder glas nam toen een grote vlucht. In samenwerking met de heer Mommers, toen de bijenteeltconsulent, werden proeven gedaan op de Proeftuin Breda en bij de telers. In die tijd mochten de volken niet te sterk zijn. Toon Wildhagen: 'Voordat de bijen naar de aardbeien gingen, klopten we eens flink tegen de kast en veegden de bijen weg die er dan uit kwamen. Zo regelden we de sterkte van de volken.' Maar geleidelijk aan is een methode ontwikkeld

waarbij vooral 6-raamskastjes voor de bestuiving van aardbeien, zowel voor de teelt in de vollegrond als in tunnels, worden gebruikt. Naast de aardbeien werden augurken en op beperkte schaal meloenen geteeld, waar bijen voor nodig waren.

De laatste 8-9 jaar is de paprikateelt sterk opgekomen.

Toon Wildhagen bij de bijenstal.

© foto F.P. Bohlmeijer

Tuinder en imker

'De samenwerking tussen de tuinder en de imker is belangrijk', benadrukt Cees van Galder. 'Je moet er voor zorgen dat de kwaliteit van je bijen en de bestuivingsbehoefte van het gewas goed op elkaar zijn afgestemd.' Om te zorgen dat de volken hun werk kunnen doen, worden ze regelmatig bijgevoerd en zonodig worden ramen met stuifmeel bijgehangen. Dan kunnen ze langer in de kas blijven staan. Het is een wederzijds belang. De bijen zorgen voor een goede vruchtzetting, en als de tuinder afrikaantjes zet om de aaltjes te bestrijden, zaait hij in overleg met de imker een enkelbloemige soort in het belang van de bijen.

'De tuinder heeft een bloemeke en daar ziet hij dan graag een bieke op, daar zet ik dan een paar volkjes neer', zo kenschetst Cees van Galder de verhouding tussen de tuinders en de imkers.

Cees van Galder: 'daar moeten ze staan' © foto F.P. Bohlmeijer

Bijenkast tussen de paprika's

© foto F.P. Bohlmeijer

Uit het dagboek van Toon Wildhagen:

18/8Naar Bonenkruid Oude Tonge*

7/9terug

*) Dit was zuiver om de boer een plezier te doen, omdat wij dan een vast stekkie hebben voor de Theunisbloem

De bedrijfsmethode

'De bedrijfsmethode moet helemaal worden afgestemd op het bestuivingswerk', zegt Cees. 'Het is belangrijk om zoveel mogelijk te beschikken over jonge koninginnen'. De koninginneteelt vormt dan ook een belangrijk onderdeel van de activiteiten. Van de beste volken wordt verder geteeld.

Dat vraagt veel aandacht van de imker en volgens Cees is het eigenlijk een onmogelijke opgave om naast de zorg voor de bestuiving ook nog volken te hebben voor deelname aan de bijenteeltbedrijfswedstrijd van de Bond. Maar ja?

En verder is het zaak om de volken die op de aardbei of de paprika staan goed te verzorgen en voor zover het mogelijk is op een dracht waar het directe nut van de bestuiving niet zo groot is, weer op sterkte te laten komen. 'Ik heb mijn volken wel op het bonenkruid gehad,' vertelt Toon Wildhagen, 'Dat leverde veel stuifmeel en de volken deden het daar erg goed op.'

De praktijk

De effectiviteit van de bijen voor de bestuiving is volgens de twee imkers van veel factoren afhankelijk. Bij de aardbei is gebleken dat je de bijen er pas bij moet zetten als er voldoende bloemen zijn. De kans is groot dat ze anders al ingevlogen zijn op een andere dracht en de aardbeien vergeten. 'Ik breng mijn volken pas als aan die voorwaarden is voldaan, en dat blijkt in de praktijk uitstekend te werken', aldus Cees.

Toen Bijen met Toon een aantal aardbeientelers bezocht, bleek ook hoe ijverig de bijen van bloem tot bloem vlogen.

Beide imkers schatten dat ongeveer de helft van de paprikatelers geen bestuivers in hun kas hebben. Het verhoogt de kans op 'knoopjes', onvoldoende uitgegroeide paprika's. De vruchten blijven wat kleiner en hebben minder zaad. Maar waar bijen staan wordt ongeveer per 6.000 m² één volk geplaatst. Gemiddeld worden de volken iedere 6 tot 7 weken gewisseld, maar door bijvoeren en inhangen van ramen stuifmeel kan zo'n periode wel van 10 tot 24 weken worden verlengd. Cees is daar van begin januari tot eind augustus druk mee.

Wij bezochten de paprikateler waar Cees zijn bijen heeft staan. Een zeer modern bedrijf. De bijenkasten waren alle voorzien van een jampot voor het bijvoeren van de volken. Wat opviel was dat voor de biologische bestrijding van ongewenste plagen, twee soorten insecten werden gebruikt.

Spuitschade komt bij de teelt van aardbeien en paprika praktisch niet voor in de omgeving van Prinsenbeek. Biologische bestrijding van een aantal plagen is niet bedreigend voor de bijen maar ook intensief contact tussen tuinders en imkers voorkomt problemen.

Concurrentie

Hommels vormen zeker bij de paprika's een geduchte concurrent voor de bijen. En niet alleen omdat hommels goede bestuivers zijn. De leverancier van hommels, levert ook verschillende andere insecten en mijten voor de biologische bestrijding en heeft dus een regelmatig contact met de tuinder.

'Daarmee zijn de hommels in het voordeel en bovendien zijn ze in een aantal gevallen goedkoper dan bijen', aldus Toon.

Een goede oogst

© foto F.P. Bohlmeijer

274

Voor de bestuiving van de kastomaten hebben daarom de hommels het van de bijen gewonnen. Waar echter insecten ingezet worden voor de bestuiving van paprika is het aandeel van de bijen het dubbele van de hommels.

Wat brengt het op?

De vergoeding voor het leveren van bijen voor de bestuiving is vastgelegd in de bestuivingsregeling. De meeste tuinders zijn ook bereid de overeengekomen prijs te betalen. Toch denken beide imkers dat enige soepelheid bij het toepassen van de regeling op zijn plaats zou zijn. Voor een tuinder die op kleine schaal start met aardbeien is de vergoeding aan de hoge kant, gezien de omvang van zijn teelt maar ook kan de hoogte van het bedrag hem afschrikken.

Toon Wildhagen denkt dat het huidige niveau van de vergoeding het maximum is dat aan de tuinders gevraagd kan worden. Dit ondanks het feit dat van de inkomsten uit de bestuiving niet zoveel overblijft als alle kosten er vanaf worden getrokken. Regelmatig moeten de volken worden geïnspecteerd, bij worden gevoerd of worden vervangen. Ook gaat een deel van de volken die voor de bestuiving worden ingezet, door uitputting verloren. Al met al vraagt het inzetten van bijen bij de bestuiving een intensieve begeleiding door de imker. 'Ik heb jarenlang ten behoeve van de Bond mijn werkzaamheden voor de bestuiving en de ontvangen vergoedingen bijgehouden in een dagboek', vertelt Toon, 'dat gaf een goed inzicht over het uiteindelijke financiële resultaat voor de imker.'

Bladerend door het dagboek uit 1991 zie je dat van de 77 volken in dat jaar 22 moesten worden opgeruimd. Na al dan niet verenigen konden uiteindelijk 51 volken worden ingewinterd.

Uit het dagboek van Toon Wildhagen

Kast no. 16, 10-raams

2/2.....naar de Paprika

23/2.....nog redelijk goed terug

9/5.....weer naar de Paprika en op

19/6.....terug, moest wel even op adem komen

22/7.....naar de Kasmeloen en

3/8terug en nog redelijk goed

16/8.....naar de Glasaardbeien en op

30/8.....terug en nog voldoende levensvatbaar dus meteen ingewinterd

Opbrengst f175,- + f142,50 + f 75,- + f 50,-

= f442,50

De toekomst

Beide imkers zijn van mening dat het werk dat ten behoeve van de bestuiving door het Proefbedrijf 'Ambrosiushoeve' wordt gedaan, onmisbaar is. 'Het is zorgelijk dat de imkers er zo weinig voor over hebben', vindt Toon. 'De ondersteuning van de Ambrosiushoeve is niet alleen voor de imkers die zich met bestuiving bezighouden van belang, ze zijn er voor alle imkers in Nederland'.

Cees van Galder en Toon Wildhagen zien, ondanks de mogelijke dreiging van Amerikaans vuilbroed en de onzekere toekomst van de Ambrosiushoeve de toekomst niet somber in.

Aan het eind van het interview verzekeren de beide imkers uw verslaggever dan ook dat: 'Door goed te bekijken hoe de bijen zich bij de diverse teelten gedragen en een intensief overleg met de betrokken tuinders, kunnen we met elkaar goede resultaten boeken.'